

Att styra en dator med ögonen – snabbhet och precision hos barn med omfattande rörelsehinder

Maria Borgestig¹

Jan Sandqvist², Torbjörn Falkmer³ och Helena Hemmingsson⁴

¹ Institutionen för Samhälls- och Vårldsstudier Linköpings Universitet, Linköping, maria.borgestig@liu.se, 011- 363577

² Institutionen för Samhälls- och Vårldsstudier, Linköpings Universitet, Linköping, jan.sandqvist@liu.se, 011- 363246

³ School of Occupational Therapy & Social Work, Curtin University, Perth, T.Falkmer@curtin.edu.au, +61 8 9266 9051

⁴ Institutionen för Samhälls- och Vårldsstudier, Linköpings Universitet, Linköping, helena.hemmingsson@liu.se, 011-3635 65

Bakgrund

Att styra en dator med ögonen kan ge tillgång till mer självständig kommunikation och nya möjligheter att utföra aktiviteter för barn med omfattande rörelsehinder som saknar tal. Samtidigt saknas evidens kring användning och användbarhet av ögonstyrd dator i vardagen och hur hjälpmedlet kan integreras i barnens dagliga liv.

Syfte

Syftet var att undersöka snabbhet och precision i ögonkontrollerat utförande över tid vid användning av ögonstyrd dator för barn med omfattande rörelsehinder som saknar tal.

Metod

En longitudinell studie med AB design inkluderande tio barn med omfattande rörelsehinder utan tal. Barn, familj och skola fick stöd under tio månader av ett multi professionellt team, bestående av bland annat arbetsterapeut, för att stödja barnet i att använda ögonstyrd dator i vardagen. Barnens förmåga att ögonpeka på och göra val av objekt på skärmen med ögonen mättes med Compass programvara. Användning av ögonstyrd dator i skolan och på fritiden dokumenterades i data dagböcker. Data från Compass och dagböcker samlades in vid baseline och efter 5, 10 och 19 månaders användning av ögonstyrd dator i vardagen.

Resultat/

Preliminära resultat visar en pågående användning för alla barn vid alla tidpunkter. På gruppnivå blev barnen signifikant snabbare i att styra med ögonen vid 5 månader medan en förbättrad precision visade sig först efter 15 månaders användning av ögonstyrd dator i vardagen.

Slutsats

När barnen får möjlighet att under en längre period använda ögonstyrd dator kontinuerligt i vardagliga aktiviteter kan det ge barnen den erfarenhet som behövs för att bli kompetenta i att styra datorn med ögonen. Studien bidrar med kunskap om användbarhet av ögonstyrd dator för barngruppen. Arbetsterapeuter, som bedömer behov och förmåga att använda ögonstyrd dator, måste beakta hur användning över tid i vardagen tillsammans med professionellt stöd påverkar förmågan att använda ögonstyrd dator i vardagen för aktuell barngrupp.

Hur surfplattan används i vardagen av en grupp barn i behov av grafisk AKK

Eva Alenbratt¹
Anja Morell²

¹DAHJM datorresurscenter, Lund, eva.alenbratt@skane.se, 046-770947

²DAHJM datorresurscenter, Lund, anja.morell@skane.se, 046-770948

Bakgrund

När surfplattor och smarta telefoner blev populära produkter hos både allmänhet och inom skolverksamheten har intresset för användningen av dessa även återspeglats inom hjälpmedelsverksamheten. Tekniken är användbar för personer med olika funktionsnedsättningar.

Syfte

Syftet med projektet var att få en uppfattning om hur barn i behov av grafisk alternativ och kompletterande kommunikation(AKK) använder surfplatta och applikationer (appar) i det dagliga livet tillsammans med närstående.

Metod

I projektet handleddes och intervjuades föräldrar till fem barn med behov av grafisk AKK. En förutsättning för deltagande var att familjerna hade egna surfplattor. Projektarbetet utfördes som en del i habiliteringsarbetet i samarbete med personal från Barn- och ungdomshabiliteringen.

Resultat

Resultaten visar att barnen använde sina surfplattor i olika omfattning inom tre områden; underhållning, samspel och kommunikation. Vid projektets slut användes surfplattan mer än i början. Samtliga familjer tyckte att surfplattan var lätt att använda och praktisk att ha med sig.

Alla föräldrar använde på olika sätt surfplattan för att stödja barnets språk och nämnde talstödet som en tillgång i förhållande till papperskortor för kommunikation. Nöjdheten med surfplattan generellt ändrades inte under projektets gång. För användning för samspel och kommunikation var föräldrarna däremot betydligt mer nöjda med surfplattan efter handledning från habiliteringen. Det framkom även en del nackdelar med surfplattan, t.ex. att den ofta förknippas med lek och underhållning.

Slutsats

En förhoppning är att projektet har kunnat tillföra ny kunskap som kan ge implikationer för en förnyelse av det rådande regelverket för kommunikationshjälpmedel.

En slutsats är att större hänsyn skulle behöva tas till att språk och kommunikation har både en impressiv och en expressiv sida och att båda sidorna kan behöva kompenseras och stödjas.

Samtalsgrupp för barn med GAKK - hur har det gått?

Jenny Svensson ¹

Teresia Vikström², Christin Willén³ och Karin Persson⁴

¹BarnReHab Skåne, Lund, jenny.mx.svensson@skane.se, 046-770907

²BarnReHab Skåne, Lund, teresia.vikstrom@skane.se, 046-770915

³BarnReHab Skåne, Lund, christin.willen@skane.se, 046-770908

⁴BarnReHab Skåne, Lund, karin.persson@skane.se, 046-770918

Bakgrund: Barn som använder alternativ och kompletterande kommunikation är ofta passiva i sin kommunikation och saknar kommunikativa strategier. De tar sällan initiativ till samtal med andra, ställer få frågor, är okänsliga för omgivningens signaler och pratar sällan med jämnåriga. 2010 startades en samtalsgrupp för barn och unga som kommunicerar med GAKK på BarnReHab Skåne (BRH) i Lund. Gruppens syfte är dels att unga GAKK-användare ska få träffa jämnåriga med liknande kommunikationssätt, dels att utveckla deras kommunikativa, pragmatiska och sociala förmåga samt att öka omgivningens färdigheter i GAKK-användande. Gruppen utgörs av 4-6 deltagare/gång och personal på BRH fungerar som samtalsstödjare och tolkar.

Syfte: Att visa hur barnen/ungdomarna utvecklats avseende kommunikativ, pragmatisk och social förmåga genom en beskrivning av samtalsstödjarnas funktion och arbetssätt.

Metod: Dokumentation och analys av de enskilda gruppdeltagarnas utveckling genom observation och filmning, uppföljning av kommunikationsmål i deras habiliteringsplanering samt information från nätverket. Analys och diskussion av samtalsstödjarnas funktion, baserat på deltagande observationer, filmning och extern handledning.

Resultat: Det arbetssätt samtalsstödjarna använder främjar gruppdeltagarnas förmåga till större kommunikativt ansvar, vilket också leder till social och pragmatisk utveckling. T ex ses hos deltagarna mer varierade samtalsämnen, fler och längre turer samt fler kommunikativa initiativ. Samtalsstödjarna erbjuder en god kommunikativ miljö, som utöver tolkandet bland annat innefattar ett individuellt bemötande utifrån deltagarens förutsättningar och kommunikativa behov, en modell för deltagarens kommunikationsform, en lyhördhet och ett uppmärksammande av även små signaler hos deltagaren samt ett aktivt stödjande förhållningssätt på ett både verbalt och icke-verbalt plan.

Slutsats: Att utveckla kommunikativa förmågor hos barn och unga med GAKK genom samtalsgrupp ger effekt. Det är ett långsiktigt arbete som kräver särskild kunnskap och ett särskilt förhållningssätt hos samtalsstödjarna/personalen.

Att välja ordföräd till kommunikationsupplägg – en forskningsöversikt

Sara Ljungberg

Barn- och ungdomshabiliteringen, Lund, sara.ljungberg@skane.se, 046-77 07 54,

Habiliteringen vid Riksgymnasiet, Kristianstad, sara.ljungberg@skane.se, 0768-93 09

71

Bakgrund: Tekniken inom AKK-området "datorbaserade kommunikationshjälpmedel" har de senaste åren gått framåt i snabb takt, både gällande datorer/surfplattor och programvara. Men hur ser utvecklingen ut kring vad vi lägger in i dessa apparater?

Att ta fram och designa ordförädet till en annan människa är ett stort ansvar. Initialt sker det innan leverans tillsammans med brukaren och dennes nätverk vartefter det uppdateras löpande utifrån hur behovet förändras. Genom hela denna process finns ordinerande logoped med som en hjälp för familjen.

Syfte: Det övergripande syftet är att brukare ska få så god nytta som möjligt av sitt kommunikationshjälpmedel, vilket underlättas av att deras logoped är väl förtrogen med forskning som sker på området. En fungerande kommunikation är av stor vikt för en god hälsa och delaktighet.

Metod: Jag har fått medel för att undersöka och sammanställa forskningsfronten inom området val och organisation av ordföräd i kommunikationsupplägg för närkommunikation. I databasen Cinahl har jag sökt på artiklar skrivna fem år tillbaka på sökorden AAC, vocabulary och dynamic. Ur denna sökning har jag tagit ut åtta relevanta artiklar som kommer att redovisas i min sammanställning.

Resultat och slutsats: Då studien i dagsläget inte är färdig är det svårt att skriva allt för mycket om resultaten. Förhoppningen är att studien ska resultera i några riktlinjer i framtagandet av upplägg. Översikten kan dessutom utgöra ett värdefullt diskussionsunderlag vid framtagande av kommunikationshjälpmedel.

Detta är ett område i mycket snabb förändring och det är svårt att säkert säga något om hur framtiden ser ut. Den snabba utvecklingen på detta område gör det till en extra stor utmaning att vara kompetenta förskrivare i framtiden. Denna sammanställning är ett steg i att ta sig an denna utmaning.